

Можливості застосування технологій штучного інтелекту в судово-експертній діяльності

Ніка Ількова

докторка філософії, завідувачка лабораторії економічних досліджень, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту України, м. Дніпро, Україна,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7255-397X>, e-mail: expert_dndise@ukr.net

Проаналізовано можливості застосування технологій штучного інтелекту у сфері судово-експертної діяльності, розглянуто основні проблемні питання та пріоритети подальшого розвитку, що вплине на оптимізацію процесу й результативність роботи експертних установ і практику проведення експертних досліджень.

Ключові слова: штучний інтелект у судово-експертній діяльності; цифровізація експертних досліджень.

Possibilities of Applying Artificial Intelligence Technologies in Forensic Activities

Nika Ilkova

The paper analyzes possibilities of applying artificial intelligence technologies in forensic science, reviews key challenges and priorities for further development, which will affect the optimization of the process and efficiency of forensic institutions and the practice of conducting expert research.

Keywords: artificial intelligence in forensic science; digitalization of expert research.

Застосування елементів штучного інтелекту в експертному забезпеченні правосуддя України є однією з пріоритетних інновацій, що пропонує наступний етап для модернізації судової експертизи, підвищення ефективності й розширення можливостей, полегшення та покращення діяльності експертів.

Електронні системи активно впроваджують у багатьох країнах світу: електронне подання документів, ке-

рування справами онлайн, віртуальні слухання, аналітичні системи, які роблять прогноз і проміжні висновки в окремих видах досліджень.

Сучасна судова експертиза потребує трансформації та переведення значного обсягу роботи в електронну й системно-аналітичну форму. Стимування інноваційних запроваджень спричинене нерозвиненою технологічною інфраструктурою, не надійністю підключення до інтернету,

необхідністю забезпечення кібербезпеки тощо.

Розроблення комплексної законодавчої бази, яка врегулює місце штучного інтелекту в досудовому розслідуванні, судовому процесі, експертній діяльності вирішить питання захисту даних, конфіденційності, а також забезпечить дотримання чинних законів і правил.

Штучний інтелект у найближчій перспективі не зможе замінити судового експерта, однак здатен покращити й оптимізувати окремі стадії досліджень за різними напрямками. Цифрова грамотність лише активізує застосування діджиталізації.

Системи штучного інтелекту мають потенціал революціонізувати проведення окремих видів експертиз, оптимізувати аналіз експертної практики та положень чинного законодавства України, полегшити діяльність експертів і, зрештою, зменшити ціну досліджень.

Головна мета запровадження штучного інтелекту в експертній діяльності — підвищення її ефективності, оптимізація, прискорення й полегшення організації та проведення експертиз.

Алгоритми штучного інтелекту мають на меті зменшити адміністративне навантаження, мінімізувати строки проведення судових експертиз і підвищити загальну ефективність роботи експертних установ.

Завдяки автоматизації рутинних завдань штучним інтелектом у майбутньому можна збільшити кількість проведених експертиз (зокрема, пов'язаних із війною).

Алгоритми штучного інтелекту можуть здійснювати аналіз оцифрованих даних, стандартизації певних процедур, упроваджувати системи відстеження практики, покращення управління й аналізу даних, що сприятиме ефективнішому використанню вивільненого часу експертом.

Застосування штучного інтелекту також має зменшити поточні витрати на організацію роботи експертних установ, автоматизувати рутинні адміністративні завдання.

Штучний інтелект можна застосовувати:

- для аналізу значних обсягів інформації;
- для прогнозування та формування певних висновків;
- для створення чат-ботів або віртуальних помічників, які надають інформацію про порядок призначення та проведення судових експертиз;
- для розпізнавання та дослідження об'єктів під час проведення експертизи й автоматизованого аналізу наданих на дослідження матеріалів.

Системи штучного інтелекту (*ChatGPT* від *OpenAI*, *Gemini* та *Copilot* для *Microsoft*) можна застосовувати для аналітичної роботи або структурування інформації щодо об'єктів дослідження судової експертизи. У такому разі потрібно розуміти, що системі варто надавати лише анонізовані матеріали, аби унеможливити персональні дані учасників судових процесів і кримінальних проваджень. Необхідно також урахувати

наріжні вимоги щодо нерозголошення інформації, яка стала відомою під час проведення експертизи.

У грудні 2018 року Європейська комісія з питань ефективності правосуддя Ради Європи (англ. *European Commission for the Efficiency of Justice, CEPEJ*) ухвалила перший європейський документ, який визначає етичні принципи застосування штучного інтелекту в судовій системі — Європейську етичну хартію щодо застосування штучного інтелекту в судовій системі та її середовищі.

У 2020 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, яка сформулювала мету й основні завдання розвитку технологій штучного інтелекту. Метою Концепції задекларовано визначення напрямів розвитку штучного інтелекту для задоволення прав та інтересів людей, побудову конкурентоспроможної економіки й покращення публічного управління. Концепція визначила дев'ять пріоритетних сфер реалізації державної політики розвитку галузі штучного інтелекту, а саме: освіту, науку, економіку, кібербезпеку, оборону, інформаційну безпеку, державне управління, правове регулювання й етику, правосуддя. Одним із пріоритетних напрямів реалізації Концепції є провідні позиції у світових рейтингах *AI Readiness Index by Oxford Insights*, *AI Index by Stanford University* до 2030 р. [1].

Застосування технологій штучного інтелекту у правосудді розглянуто в Законі про штучний інтелект Єв-

рокомісії, де передбачено правила розроблення та застосування систем штучного інтелекту в ЄС відповідно до пропорційного підходу, заснованого на оцінюванні ризику. Убачається, що сфера правосуддя є однією зі сфер, де застосування певних технологій штучного інтелекту має бути визнано ризикованим. Особливо це стосується систем штучного інтелекту, призначених для допомоги судовим органам у дослідженні та тлумаченні фактів і закону, а також у застосуванні закону до конкретних обставин справи.

Закон про штучний інтелект має надзвичайно важливі наслідки для захисту персональних даних і підтримує підхід, заснований на оцінюванні ризику.

6 жовтня 2021 року Європейський парламент прийняв «Резолюцію про штучний інтелект у кримінальному праві та його використання поліцією та судовою системою у кримінальних справах», де визнано переваги й ризику штучного інтелекту для органів юстиції та правоохоронних органів. Європейський парламент підтвердив, що всі рішення щодо застосування штучного інтелекту в державних органах мають цілком відповідати принципам людської гідності, недискримінації, свободи пересування, презумпції невинуватості, свободи вираження думок і рівності перед законом відповідно до Європейського закону, Конвенції з прав людини. Європейський парламент підкреслив, що застосування штучного інтелекту має бути заборонено, якщо

воно несумісне з основними правами людини.

Майбутнє судової експертизи за новими технологіями й автоматизацією окремих етапів досліджень. Системи штучного інтелекту покликані прискорити процес опрацювання даних, розвантажити експертів, підвищити ефективність їхньої праці. Однак дуже важливим під час застосування штучного інтелекту є дотримання фундаментальних принципів, нерозголошення інформації, яка стала відомою під час проведення експер-

тизи, надання об'єктивних, обґрунтованих і неупереджених висновків.

Перелік джерел посилання

1. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року : розпорядження КМУ від 13.04.2024 р. № 320-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.10.2024).